

ЧЕТЕНЕТО В ДИГИТАЛНАТА ЕРА – РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОВЕДЕНИ ИНИЦИАТИВИ

Любомира Петрова Парижкова, Соня Любомирова Спасова

Университет по библиотекознание и информационни технологии, гр. София

READING IN THE DIGITAL ERA – RESULT FROM INITIATIVES

Lubomira Petrova Parijkova, Sonya Lyubomirova Spasova

University of Library Studies and Information Technologies, Sofia

** Авторите изказват благодарност към научен проект „Изследване на предизвикателствата пред четенето в цифровата ера“ (НИП 01/01.04.2019 – Наредба, МОН) за частичното финансиране на настоящата работа.*

Abstract: For the seventh time the University of Library Studies and Information Technologies (ULSIT) celebrated the International Book and Copyright Day. It is in the context of developing a policy of reading, raising the prestige of the book, and stimulating young people to discover the pleasure of reading. In 2019, the celebration of Book and Copyright Day at ULSIT is within the project „Research of the Challenges of Reading in the Digital Era“ Ordinance (01 / 01.04.2019). led by Assoc. Prof. Dr. Lubomira Parijkova and a team of young scientists and students. It encompasses a variety of initiatives of a different nature, related to the elevation of the prestige of the book.

The Science Forum „Book vs. Tablet – Trying to Reconcile“ united leading Bulgarian and foreign scientists, book publishers, artists, librarians, bloggers and others involved with the book and its social significance, and more specifically with reading and its various modes.

The report aims to present the results of the forum. The themes by which the authors presented at the university’s audience will be analysed; also the cases that are provoked by the permanent interaction with the technologies and the consequences on reading competence and reading at all.

Conclusions were made on the basis of the monitoring survey conducted during the forum, which took into account the impact of this initiative. Proposals made by respondents to the organizers are important not only as feedback but can serve those involved in conducting scientific events. There is also a demographic profile of the participants.

Keywords: Reading, project, digital era, initiatives, results.

Въведение

Четвъртата технологична революция, която е нашата реалност, и последиците от нея рефлектират върху всяка една област от нашия живот. Това, което ни интересува, е какави влияния оказва тя върху четенето и отношението към книгата въобще. 2019 г. е обявена с Резолюция 72/129 на Общото събрание на Организацията на Обединените нации за Международна година на умереността. Международната година на Умереността цели да се разширят гласовете на умереност чрез насърчаване на диалога, толерантността, разбирателството и сътрудничеството. В духа на умереност и търсене на консенсусни територии проектът се опитва да снее напрежението между книгата, четенето и дигиталните технологии.

Изложение

Проблемите пред четенето в дигиталната ера са изключително наболели и е важно да бъдат интерпретирани и да бъдат потърсени адекватни решения за тях. Изследването на ролята на четенето в дигиталната ера допринася за създаването на устойчиви знания, които да залегнат в педагогически наръчници, документи за образователни политики, препоръки към педагози и формиращите обществено мнение лидери.

Целта на проекта „Изследване на предизвикателствата пред четенето в цифровата ера“ е да се организира среда за споделяне на идеи за стимулиране на четенето и привързаността към книгата и приучаване към отговорно поведение, зачитащо авторското право в дигитална среда. Проектът изследва последните тенденции в областта на книгата и авторското право в дигитална среда и предизвикателствата,

пред които се изправя четенето. Научноизследователската дейност е насочена към запознаване със световни практики за стимулиране на четенето и издигане престижа на книгата, както и по отношение на авторското право. Дигиталната грамотност е важен елемент от изграждането на съвременната личност, затова е на фокус, в контекста на влиянието ѝ върху четенето.

Основната целева група са студентите, към които е отправено предизвикателството да бъдат не само наблюдатели, но и активни участници в инициативите.

Ограниченията на изследването са сведени до разглеждането на релацията четене (традиционно и на екран) и дигитални технологии. Обект на изследване е четенето в дигитална среда. Предмет на проекта е разумното и рационалното съчетаване на технологични ноу хау с културата на четене – което ще е на фокус както в двудневния форум „Книга vs. таблет – опит да се помирят“ 22-23 април 2019 г., така и в последващите изследователски проучвания под формата на интервюта.

Идеята за проекта се базира на хипотезата, че чрез тези събития стимулираме по-успешната комуникация между студенти, преподаватели и представители на бизнеса и желанието за четене. Същевременно даваме уникалния шанс на студентите да представят свои идеи пред голяма аудитория. Очакваният резултат е сборник с доклади, както и инициране на ежегоден форум, посветен на Международния ден на книгата и авторското право, както и публикация в международно списание.

Актуалността на изследвания проблем се определя от увеличаващото се ниво на неграмотност сред българите, както и от необходимостта от постоянно повдигане на темата за книгата и нейното влияние върху изграждането на младото поколение. Мисията на настоящия проект е да иницира диалог за мястото на книгата, четенето и дигиталните технологии в нашата житейска и академична общност и да търси интересни и привлекателни начини да бъдат приобщавани младите хора към четенето. Настоящият проект има за цел да провокира диалогична среда по въпросите на книгата, четенето, авторското право и дигиталните технологии. В него са ангажирани студентите и докторантите с научноизследователска дейност, като им се предостави възможността да представят своите гледни точки по актуални проблеми, свързани с тематиката. По този начин се дава възможност за формиране на академична общност, която постоянно усъвършенства своите компетенции. Чрез научен форум, се осигурява и взаимодействие с други структури (издатели, книготърговци, асоциации), което допринася за по-пълноценната диалогичност, отвореност, толерантност и информираност в духа на обявената от ООН година на умереност и сътрудничество.

Методология на изследването

Научният инструментариум, който се използва за решаването на поставените задачи и за постигането на целите на изследването, включва системни, индуктивни и евристични методи и трансдисциплинарния подход. Основният подход се основава върху съвременните теории в областта на професионалната комуникация – bridge building, който се изразява в директни срещи и изграждането на мостове, служещи за споделянето на опит, представянето и дискутирането на конкретни практики и умения. В хода на реализирането на проекта се прилагат систематизация и обобщение на добри световни практики, анализ и синтез на основните тематични направления в областта на книгата и авторското право и др. Към методологията следва да се добави и използването на похвати, разработени от Едуард де Боно за стимулиране на творческо мислене.

Резултати

За седма година в Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) се чества Международния ден на книгата и авторското право. То е в контекста на разработване на политика за четенето, издигането престижа на книгата и стимулиране младите хора да открият удоволствието от четенето. През 2019 г. честването на книгата и авторското право в УниБИТ е в рамките на проект „Изследване на предизвикателствата пред четенето в цифровата ера“ Наредба (НИП 01/01.04.2019). с ръководител доц. д-р Любомира Парижкова“ и екип от млади учени и студенти. То обхваща множество от инициативи с различен характер, свързани с издигане престижа на книгата.

Научният форум „Книга vs. таблет – опит да се помирят“ обедини водещи български и чуждестранни учени, книгоиздатели, творци, библиотекари, блогъри и други, ангажирани с книгата и нейното обществено значение, както и по-конкретно с четенето и неговите различни модуси.

Докладът има за цел да представи резултатите от проведения форум. Анализирани са темите, с които авторите запознават университетската аудитория на УниБИТ; казусите, които са провокирани от перманентното взаимодействие с технологиите и последиците върху четивната компетентност и четенето въобще.

Още на 10 април студенти, изучаващи „Реторика“ четеха откъси от книгите на 103-годишната американска детска писателка Бевърли Клиъри на малките ученици от 137 СУ „Ангел Кънчев“ в гр. София и по този начин УниБИТ се включи в Похода на книгите.

На 22 април в УниБИТ се откри форум на студенти и докторанти „През погледа на търсеците“. В него се включиха 12 студенти от различни специалности и университети от страната и чужбина. Ректорът на УниБИТ поздрави аудиторията. Председателят на Общото събрание на УниБИТ проф. д.ик.н. Стоян Денчев изнесе реч пред студентската аудитория.

Пленарен доклад изнесе ръководителят на проекта доц. д-р Любомира Парижкова „Четенето в дигиталната ера – прегрешение и завоевание“. Студентите, участващи във форума, се представиха на конкурентно ниво и трима от тях бяха избрани за успешно презентирани на своите идеи от комисия в състав: доц. д-р Л. Парижкова, гл. ас. д-р Петър Канев, ас. д-р Соня Спасова, ас. д-р Камелия Планска. След научната сесия студентите посетиха Американския център към Столична библиотека, нашият партньор, за уъркшоп с 3D принтер. Колегата Камелия Конова от Американския център запозна студентите с програмни продукти за 3D моделиране, както и направи демонстрация на 3D принтер.

На 23 април в УниБИТ се чества Международния ден на книгата и авторското право. Всеки гост получи цвете и подаръци, специално изработени на 3D принтер от партньорите от Американския център към Столична библиотека, с логото на честването на Деня на книгата и авторското право в УниБИТ. Форумът бе открит с две изпълнения на Далия Чорбаджийска студентка трети курс, специалност „Поп и джаз пеене“ в Националната музикална академия „Професор Панчо Владигеров“. Приветствие произнесе ректорът на УниБИТ проф. дн Ирена Петева. Бе прочетено от едната водеща поздравлението от генералния директор на ЮНЕСКО Одри Азуле по повод деня на книгата и авторското право. Представени бяха всички инициативи на ЮНЕСКО във връзка с честването на 23-ти април.

Комисия в състав: проф. д.ик.н. Стоян Денчев, доц. д-р Любомира Парижкова, доц. д-р Веселин Чантов, гл. ас. д-р Поли Муканова номинира личностите и организацията за наградата Homo Legens за принос в развитието на духовността и стимулиране на четенето. Плакетите, създадени специално за случая от дизайнерите на Смарт Артс, и с финансовата подкрепа на партньорите на проекта Фондация „Глобални библиотеки – България“ бяха връчени на директора на Националния център за книгата и Литературен клуб „Перото“ – Светлозар Желев, на преподавателя в УниБИТ проф. Йорданка Захариева и на Дигиталната национална коалиция /ДНК/.

Традиционно е и провеждането на конкурси за есета и плакати, като през 2019 г. темата бе „Да прелистваш или да скролваш – туй е въпросът?“

Научният форум „Книга vs. таблет – опит да се помирят“ обедини водещи български и чуждестранни учени, книгоиздатели, творци, библиотекари, блогъри и други, ангажирани с книгата и нейното обществено значение, както и по-конкретно с четенето и неговите различни модуси. Международните лектори бяха професорът по психология Йосип Бурушик от Института по социални науки „Иво Пилар“ в Загреб, Хърватска и проф. Чарлз Мифсуд, председател на Националната агенция по грамотност на Малта и Росица Петрова, изследовател в областта на грамотността в Университета в Малта. Общо 186 души са посетили двудневния форум.

Всички доклади, изнесени на двудневния форум ще бъдат публикувани в сборник „Книгата – нашето по-смислено настояще“.

Анализ на дискутираните теми, свързани с четенето

„Четенето в дигиталната ера – прегрешение и завоевание“ бе пленарният доклад, изнесен от ръководителя на проекта доц. д-р Любомира Парижкова, с акцент върху новите модуси на четенето – консуматорско, скиминг, цифрово, пресяващо (screening) и др. Подробно са разгледани ползите от четенето в съвременността, като се набляга на теза на американския учен Марк Уаршауър, според когото четенето и възможностите за писане и културната грамотност помагат на учениците да използват пълноценно интернет, да намират информация, да създават смислено мултимодално съдържание [1]. Пленарният доклад отправя апел да се разглежда проблема с четенето и неговите релации с дигиталната и други грамотности в тяхната комплексност, която от своя страна рефлектира съответно върху бъдещето на ученето през 21 век [2]. Цитирани са и важни изводи от вече реализирано фундаментално изследване, проучващо ученици от трети и четвърти клас и тяхното отношение към четенето и дигиталните технологии [3; 4].

В сесията, предназначена за студенти, докторанти и млади учени „През погледа на търсеците“ взеха участие 2-ма докторанти, 12 студенти, като един от тях от германски университет, и трима млади учени с резултати от националното си изследване за книгата на Ран Босилек – „Патиланско царство“.

Сред темите, които поставиха учените, трябва да бъдат открити въпросите, свързани с дигиталните компетенции и медия образованието; с дигиталните компетенции на децата в начална училищна възраст; с методологията на провеждани изследвания сред студентите от УниБИТ за читателските нагласи и за използването на електронни и хартиени книги. Представено бе ново експозиционно пространство в НБКМ, както и възможностите на глобалната мрежа в подкрепа на четенето.

Лектор от НБУ представи техният опит в приобщаването на студентите към четенето, писането и превода чрез проекта „Уикипедия“. Учените от Югозападния университет „Неофит Рилски“ обобщиха своя проектен опит в предизвикателствата пред медийната екосистема и четенето в България.

Професорът по психология Йосип Бурушик от Института по социални науки „Иво Пилар“ в Загреб, Хърватска изнесе онлайн презентация по скайп, като сподели резултатите от международно проучване за онлайн и офлайн дейностите на учениците по отношение на наука, технологии, инженерство и математика (STEM).

Интерес предизвикаха и другите чуждестранни участници – проф. Чарлз Мифсуд, председател на Националната агенция по грамотност на Малта и Росица Петрова, изследовател в областта на грамотността в Университета в Малта, които запознаха аудиторията със своите проекти, свързани с изследване на четенето на хартия и на таблет от малки деца в Малта.

Тема, провокирана в рамките на научния форум, е и изясняването на възможностите за възкресяване на класическата книга със средствата на дигиталните технологии.

Награденият с отличието Homo legens Светлозар Желев запозна аудиторията с възможностите на аудио книгите чрез дискурса „Книгите – между Процесът и Преображението“.

Анализ на резултатите от проведена мониторингова анкета за отчитане на импакта от проведените инициативи по проект „Изследване на предизвикателствата пред четенето в цифровата ера“ (НИП 2019-01/01.04.2019)

Във връзка с осъществяването на мониторинг, който е неразделна част от общия процес при организирането и реализацията на инициативите в Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ), бе проведено анкетно проучване сред участниците и гостите на научния форум „Книга vs. таблет опит да се помирят“ по повод Международния ден на книгата и авторското право (23 април).

Изследването е комплексно и има за цел да установи, анализира и обобщи мнението на респондентите относно степента на удовлетвореност от дискутираните теми и от представените доклади. Комбинирането на въпроси от затворен и отворен тип в анкетната карта позволява набирането не само на количествени статистически данни, но и за качествени такива, относно нагласите, предложенията и оценката на присъстващите за научния форум. Този подход позволява да се извлекат препоръки и насоки за повишаване качеството на организация на подобен вид инициативи в бъдеще.

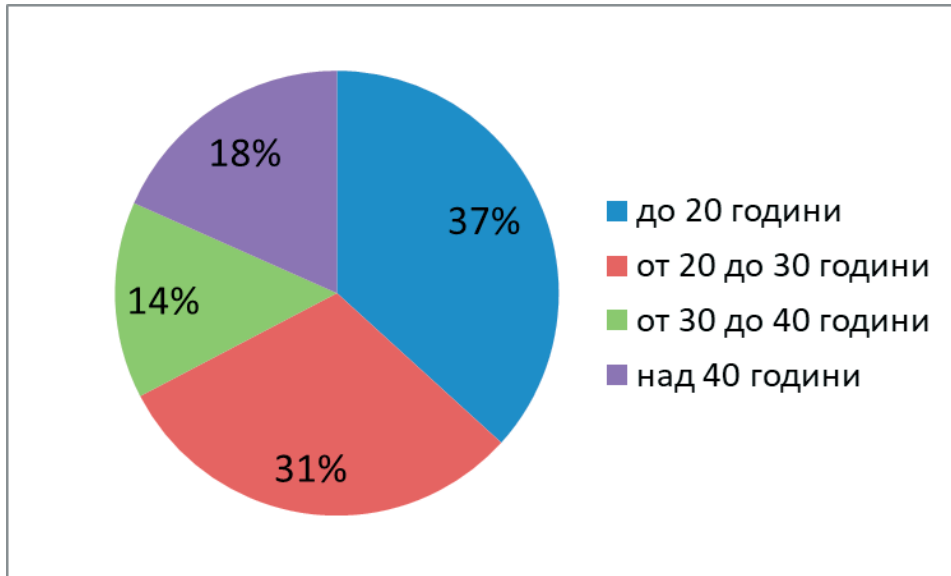
През първия ден са регистрирани 91, а през втория – 95 участници и гости, сред които ректорът на УниБИТ проф. д.н. Ирена Петева, председателят на Общото събрание на УниБИТ проф. д.ик.н. Стоян Денчев, заместник ректорът по научната дейност и международно сътрудничество доц. д-р Тереза Тренчева, деканът и заместник деканът на Факултета по библиотекознание и информационни технологии доц. д-р Христина Богова и доц. д-р Елена Савова, както и голям брой ученици, студенти и преподаватели (Табл. 1). От тях 53 % предават попълнена анкетна карта, което дава основание да се отчете висока представителност на получените резултати.

Таблица 1. Процентно разпределение на регистрираните участници и гости в научния форум по дни

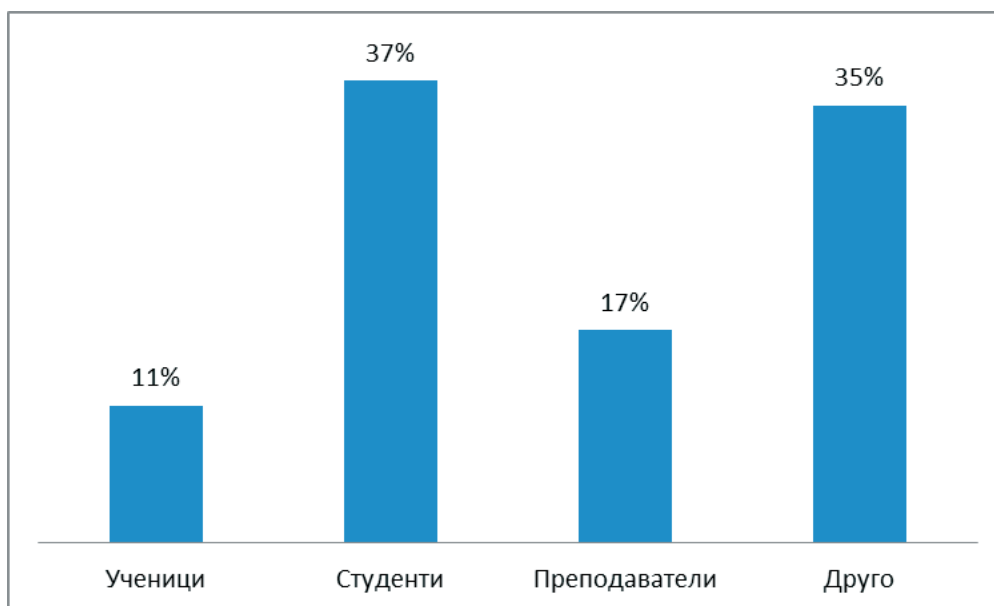
Участници и гости:	22.04.2019	23.04.2019
Ученици	35,2 %	-
Студенти	38,5 %	60 %
Докторанти	5,5 %	6,3 %
Преподаватели и служители	18,7 %	26,3 %
От външни организации	2,1 %	7,4 %

Демографският профил на анкетираните се характеризира с преобладаващо присъствие на представители на женския пол – 69% и с високо равнище на млади хора до 30-годишна възраст – сумарно над 60 % от респондентите (Фиг. 1.). Активното участие на студенти, докторанти и млади учени в този вид инициа-

тиви е от изключително значение за успешната им интеграция в университетска среда и за пълноценното им израстване по отношение на научно-изследователската дейност. По покана на организаторите в първия ден от научния форум присъстват и голям брой ученици от Националната гимназия по полиграфия и фотография в гр. София. (Фиг. 2.)

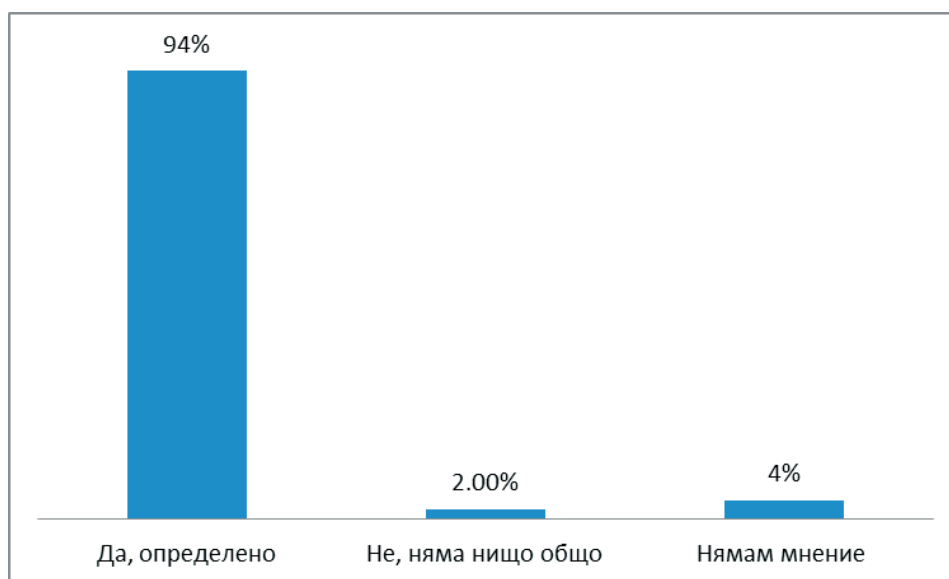
Фигура 1. Разпределение на анкетираните по възраст

Фигура 2. Разпределение на анкетираните по професия и занятие

На първия въпрос „Коя от дискутираните теми беше най-полезна за вас?“ 87 % от анкетираните отговарят, което е висок дял за въпрос от отворен тип. Преобладава мнението, че всички представени доклади в научния форум са значими (33%) и се отчита подчертан интерес към инициативите и мероприятията за стимулиране на четенето сред младите хора (12%). 16% от отговорилите посочват като полезен за тях, изнесения от доц. Д-р Любомира Парижкова пленарен доклад на тема „Четенето в дигиталната ера – прегрешение и завоевание“. Констатира се и положителна оценка на инициативата за ежегодно връчване на наградите „Ното Legends“ за принос в развитието на духовността и стимулиране на четенето.

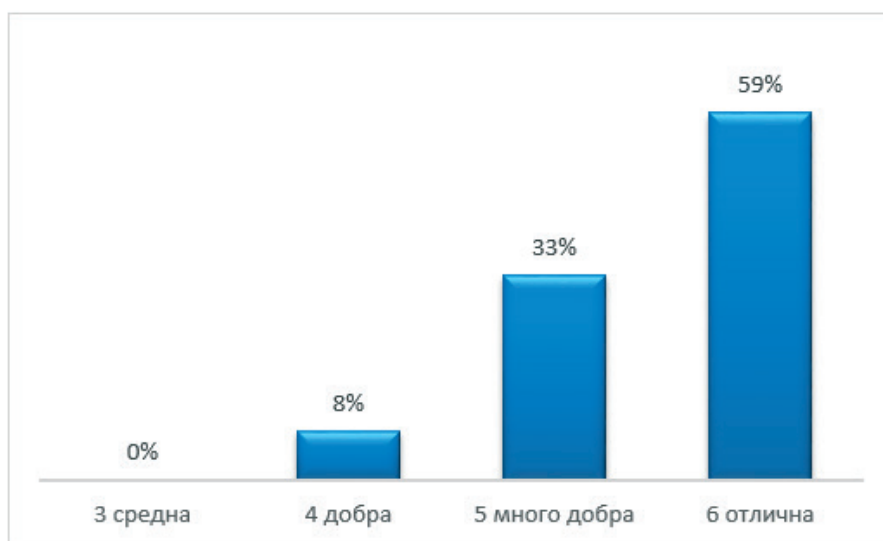
Следващият въпрос в анкетната карта затвърждава тезата относно необходимостта от провеждане на инициативи по повод Международния ден на книгата и авторското право в УниБИТ, с което да се подпомогне издигането на престижа на книгата като цяло (Фиг. 3).

Фигура 3. Смятате ли, че инициативите по повод Международния ден на книгата и авторското право в УниБИТ спомагат за издигането на престижа на книгата?

61 % от анкетиранияте посочват своето мнение и препоръки относно обсъжданите теми на тазгодишния научен форум „Книга vs. таблет опит да се помирят“. Откроява се необходимостта от по-атрактивно презентиране на докладите и от по-голяма реклама за привличане на широк кръг аудитория и участници. Споделя се мнение за изключителната актуалност на темите с адекватно съдържание и привличащи интереса, както и за доброто разработване на концепциите с демонстриране на аналитично и критично мислене в изследваната проблематика. Един от респондентите сравнява научния форум с „празник“ и изказва радост от възможността да присъства на него.

На въпрос № 4 „Вашите коментари и препоръки за теми, които бихте искали да дискутираме на следващите научни форуми“ се наблюдава сравнително ниска активност (38% от анкетиранияте), но това не възпрепятства извеждането на някои основни констатации. Първата от тях е свързана с позицията, че подобен род инициативи са необходими и поддържането на традицията в това отношение е задължително. „С желание и интерес участвам и присъствам на всички форуми на УниБИТ. Ще продължавам да го правя.“, споделя един от анкетиранияте. Положителна е и оценката относно откриването на научния форум с участието на джаз и поп певицата Далия Чорбаджийска.

Фигура 4. Разпределение на оценката относно организацията на инициативата

Изказват се препоръки за бъдещи изследвания и проучване на теми, свързани с: методи за стимулиране на четенето сред възрастни; актуални тенденции в електронното издаване на книги; държавната политика за по-тясно обвързване на библиотечното дело с образователната система; методи за провокиране на задълбочено четене на художествена и специализирана литература в съвременното информационно общество и др.

Изводи

Поставената оценка от анкетиранията за организацията на инициативите по проект „Изследване на предизвикателствата пред четенето в дигиталната ера“ (НИП 2019-01/01.04.2019) е отличен 5,51 (Фиг. 4).

Резултатите от анкетното проучване потвърждават необходимостта от научни изследвания в областта на четенето като явление и като потребност, в условията на съвременното информационно общество. Представените анализи и констатации за големия интерес към темата дават основания подобен род инициативи да бъдат организирани и при реализацията на бъдещи научни и образователни проекти.

References:

1. Warschauer, Mark. (2014). The paradoxical future of digital learning. *Learning Inquiry*. April 2007, Volume 1, Issue 1, pp. 41–49.
2. L. Parijkova (2019) Research of the challenges of reading in the digital era, 11th International Conference on Education and New Learning Technologies; 1st-3rd July, 2019; Palma, Mallorca, SPAIN. *EDULEARN19 Proceedings*, pp. 5535-5541. ISBN: 978-84-09-12031-4; ISSN: 2340-1117.
3. Parijkova, Lubomira. Vazmozhnosti za formirane na digitalni kompetentnosti pri detsa v preduchilishna i nachalna uchilishna vazrast – tendentsii, izvedeni na baza natsionalno anketno prouchvane. // *Образование и технологии. Inovatsii v obuchenieto i poznavatelnoto razvitie: godishno nauchno-metodicheskoto spisanie*. – Burgas: Sdruzhenie *Образование и технологии, електронно списание*, S., 2018, № 9, s. 24-30. ISSN 1314-1791.
4. Parijkova, Lubomira. Papancheva, Romyana. Dicheva, Elena, Terzieva, Margarita, Dimitrova, Krasimira. Digitalnite kompetentsii i mediaobrazovaniето v preduchilishna i nachalna uchilishna vazrast – ponyatia i savremenni izsledvania po problema. // *Образование и технологии. Inovatsii v obuchenieto i poznavatelnoto razvitie: godishno nauchno-metodicheskoto spisanie*. – Burgas: Sdruzhenie *Образование и технологии*, S., 2018, № 9, s. 5-19. ISSN 1314-1791 (print).